

Pöytäkirja

6.2.2025

VN/16923/2023

VN/16923/2023-STM-56

Vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta

Kokous 1/2025

Aika torstai 23.1.2025 klo 9.00-11.00

Paikka Teams-kokous

Kutsutut

Jäsen

Siikavirta Jaska, pj. (x)	STM
Kokko Sari, vpj. (x)	Vammaisfoorumi
Artemjeff Panu (x)	OM
Huhtala Peppiina (-)	EK
Kirvesniemi Ville (x)	SAK, STKK, Akava
Suomi Juha-Pekka (-)	OKM
Liski-Wallentowitz Hanna (x)	TEM
Lithén Carola (-)	Vammaisfoorumi
Maijala Juha-Pekka (-)	YM
Mäki Anne (x)	Vammaisfoorumi
Paasonen Sanna (x)	Vammaisfoorumi
-()	Vammaisfoorumi
Pasanen Katja (x)	UM
Turtiainen Petri (x)	Vammaisfoorumi
Viemerö Jaana (x)	Hyvil
Välimaa Mika (x)	Vammaisfoorumi
Åkermarck Mikael (x)	LVM
Heikkonen Merja (x)	VANE/STM
Hoffrén Tea (x)	VANE/STM
Pihlajamäki Päivi (x)	STM

Pysyvät asiantuntijat

Ahola Sanna (x)	Ihmisoikeuskeskus
Ahonen Sanna (x)	STM
Helinko Hanna (x)	SM
Katsui Hisayo (x)	Helsingin yliopisto
Lindqvist Gunilla (x)	Ahvenanmaan maakuntahallitus
Mölläri Markku (-)	VM
Niittyvuopio-J. Leena (-)	Saamelaiskäräjät
Nurmi-Koikkalainen Päivi (x)	THL
Salenius Maria (-)	Kuntaliitto
Tervahauta Hanna (-)	STM

Henkilökohtainen varajäsen

- ()	OM
Linna Johanna (-)	EK
Sahamies Miika (-)	SAK, STTK, Akava
- ()	OKM
- ()	TEM
Metsävainio Katja (x)	Vammaisfoorumi
Kilpelä Niina (x)	YM
Jääskeläinen Marko (x)	Vammaisfoorumi
Kilpeläinen Viivi (-)	Vammaisfoorumi
Huusko Anne (x)	Vammaisfoorumi
Kokko Anna (-)	UM
Satkovskaia Daria (-)	Vammaisfoorumi
Vogt Ellen (-)	Hyvil
Jaakkola Kata (-)	Vammaisfoorumi
Uusitalo Eveliina (-)	LVM

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Sosiaali- ja terveysministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 33
00023 Valtioneuvosto

Meritullinkatu 8
Helsinki

0295 16001
+358 295 16001

02951 63415
+358 2951 63415

kirjaamo.stm@gov.fi
stm.fi

Kutsutut asiantuntijat; asiakohta 5: erityisasiantuntija Hannele Tanhua (STM), erityisasiantuntija Niina Kiviaho (STM)

Käsiteltävät asiat

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen ja todettiin läsnäolijat.

2. Esityslistan hyväksyminen

Esityslistaan kohtaan 7, työryhmäkuulumiset, lisättiin VANEn saama nimeämispyyntö. Esityslista hyväksyttiin tällä muutoksella.

3. Edellisen kokouksen pöytäkirja

Edellisenkokouksen pöytäkirja 5/2024 (suomi ja ruotsi) oli hyväksytty sähköpostimenettelyllä.

Päätös: Merkittiin edellisen kokouksen pöytäkirja tiedoksi.

4. Ministeriöiden ja sidosryhmien kuulumiset (liite 1)

Pääsihteeri oli pyytänyt etukäteen ministeriöiltä ja sidosryhmiltä listausta ajankohtaisista asioista, joista oli laadittu yhteenveto. Ministeriöt täydensivät yhteenvetoa kokouksessa suullisesti. Liitteessä 1 on täydennetty yhteenveto.

Keskustelussa nousi esiin, miten työvoimapalvelujen siirto kunnille on sujunut. TEMin edustaja kertoi, että asiakkuussirrot on pystytty hoitamaan 97%:sesti, yksittäisiä ongelmia on ollut. Myös virkailijoiden oikeudet käyttöjärjestelmiin ovat niin ikään sujuneet. Työllisyyden edistämisen valtakunnallisen neuvottelukunnan jaoksien osalta kysyttiin, ovatko jaosten jäsenet neuvottelukunnan jäseniä vai ulkopuolisia. TEM vastasi, että jaostot muodostetaan sekä jäsenistä että muista asiantuntijoista. Tiedusteltiin myös, kuka vastaa alueilla vammaisten henkilöiden työvoimapalveluista. Valtion TE-toimistoja ei enää vuoden vaihteen jälkeen ole, ja osaajat ovat siirtyneet 45 työllisyysalueelle ja he vastaavat kaikista julkisista työvoimapalveluista, myös erityisryhmien työllisyyden edistämisestä. Työllisyyden edistämisen valtakunnallisen neuvottelukunnan kautta voi tuoda esiin ongelmia, joita mahdollisesti alkaa alueilla ilmetä.

STMltä kysyttiin vammaispalvelulain seurantasuunnitelman aikataulua ja miten sitä on valmisteltu. Samalla järjestöpuolelta tiedusteltiin myös VANEn toimintaohjelman periaatepäätöstä. Myös Stea-rahoituksen tulevaisuus ja sitä myötä järjestöjen toimintamahdollisuudet huolettivat vammaisjärjestöjä.

STMn edustaja vastasi vammaispalvelulain seurannasta, että eduskunta edellytti kiireellistä seurantaa ja lain vaikutusten arviointia. Seurantasuunnitelmaa valmistellaan parhaillaan ja tarkoituksena on kerätä ajantasaista tietoa hyvinvointialueilta ja myös järjestöiltä. Soveltamisohje on myös jo valmistelussa.

Puheenjohtaja totesi, että ennen joulua oli EU-rahoituskysymyksistä johtuen pakko julkaista toimintaohjelma, mutta periaatepäätöskysymyksen käsittelyä jatketaan. Puheenjohtaja totesi myös sihteeristön havainneen STEA-rahoitukseen liittyvät huolet.

UMltä kysyttiin Berliinissä huhtikuussa pidettävän Global Disability Submit -huippukokouksen lisätietoa. UM vastasi, että valmistelu on aloitettu edellisen Oslon huippukokouksen sitoumusten ja kansallisen toimintaohjelman tavoitteiden pohjalta. Kansalaisjärjestöt osallistetaan valmisteluun. Vammaiskumppanuuteen ja Abilikseen ollaan oltu jo yhteydessä. Huippukokouksen järjestäjämaat Saksa ja Jordania valmistelevat julistusta, jonka allekirjoittajat sitoutuisivat edistämään tavoitetta, jossa 15% kehitysyhteistyövaroista olisi kohdennettu vammaisinkluusiotyöhön ja 100% valtavirtaistettuna. Vielä ei tiedetä, miten julistus tulee menestymään.

LVMn osalta Vammaisfoorumin edustajia kiinnosti mikroliikkumisen ja taksiliikenteen sääntelyn aikataulu sekä Liikenne 12 -suunnitelman käytännön toimeenpano. LVM totesi, että mikroliikkumisen ja taksisääntelyyn ei ole tiedossa aikataulun viivästyksiä. Liikenne 12 -suunnitelman lausuntokierros päättyy 5.3. 2025 ja suunnitelman toteutuminen riippuu tulevasta talousarviopäätöksistä. Liikenne 12 -suunnitelman toteuttamissuunnitelmasta ei ole vielä tietoa.

Päätös: VANE kävi keskustelun ajankohtaisista asioista ja merkitsi yhteenvedon ja sen täydennykset tiedoksi, täydennetty yhteenvedo liitteessä 1 Ministeriöiden ja muiden sidosryhmien edustajat esittelevät tiivistetysti ajankohtaiset kuulumiset.

5. Kansallisen toimintaohjelman seurannan tilanne

Toimintaohjelma julkaistiin 10.12.2024. Edellisessä kokouksessa hyväksyttiin alustava seurantasuunnitelma, jossa määriteltiin vuodelle 2025 kunkin kokouksen teemat. Seurantasuunnitelma on täsmentynyt siten, että maaliskuun kokoukseen suunniteltu kansainvälisen yhteistyön teema: elokuussa 2025 tapahtuvan vammaisyleissopimuksen maaraportoinnin käsittely YK:ssa, valmistautumisen eteneminen (toimintaohjelman tp:t 70 ja 71, siirtyy toukokuulle YK:n aikataulujen vuoksi. Toukokuun kokouksessa on toisena teemana YM:n rakennetun ympäristön esteettömyyden asiat. Maaliskuun kokoukseen olisi kansainvälisen teeman sijaan tulossa STMn sosiaaliturva- ja vakuutusosaston hallinnonalaan kuuluvat etuusasiat. Syyskuun teemana olisivat turvallisuus ja vaaratilanteiden toimenpiteet SMn vastuualueelta.

Kokouksessa pyydettiin edelleen vastuutahoja ehdottamaan teemoja tuleviin kokouksiin. Myös VANEn jäsenet voivat esittää toiveita sisältöalueiden nostamisesta käsittelyyn ja käsittelyajankohdista. Toimenpidekohtainen seurantapohjan valmistelu on aloitettu ja VANElle on perustettu oma Tiimeri-työtila. Pääsihteeri kertoi ottaneensa yhteyttä Kelaan mahdollisen pysyvän asiantuntijan nimeämiseksi VANEen. Asian etenemiseen palataan kevään aikana.

Päätös: VANE kävi keskustelun kansallisen toimintaohjelman seurannan tilanteesta ja hyväksyi täsmennetyn seurantasuunnitelman. Edellisen kokouksen jälkeen on kysytty vastuu-tahoilta ehdotuksia sisältöalueiden ja toimenpiteiden sopivista käsittelyajoista. Suunnitelma (liite 4) on tällä perusteella täsmentynyt siten, että toukokuun kokouksen teemaksi ehdotetaan ympäristöministeriön asioita ja syyskuun kokouksen teemaksi sisäministeriön asioita.

6. Vammaisvaikutusten arviointi, toimenpide 5

Toimintaohjelman toimenpide 5 koskee vammaisvaikutusten arviointia:

Tavoite: Arvioidaan hankkeiden vaikutukset vammaisten henkilöiden oikeuksiin.

Toimenpide:

5. Arvioidaan vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumiseen vaikuttavien lainsäädäntö- ja muiden hankkeiden vaikutukset vammaisten henkilöiden oikeuksiin. Kiinnitetään vaikutusten arvioinnissa erityistä huomiota YK:n vammaisyleissopimuksen velvoitteisiin. Kiinnitetään huomiota myös eri hankkeiden yhteisvaikutuksiin.

Aikataulu: jatkuva

Vastuutahot: kaikki ministeriöt

STM:ssä on tehty sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutusten arviointi, jossa on arvioitu myös vaikutuksia vammaisten henkilöiden oikeuksiin. Hannele Tanhua ja Niina Kiviaho esittelivät STM:ssä tehtyä työtä.

STM:ssä tehty vaikutusten ja yhteisvaikutusten arviointi on tehty aiempaa laajemmin ja syvällisemmin. Palautetta oli aiemmin saatu mm. oikeuskanslerilta ja lainsäädännön arviointineuvostolta, ettei hallituksen esityksissä ollut riittävästi arvioitu esitysten vaikutuksia ihmisiin ja perus- ja ihmisoikeuksiin. Uudessa arvioinnissa arvioitiin vaikutuksia ihmisryhmittäin (Työikäiset, lapset- ja lapsiperheet, ikääntyneet ja vammaiset ihmiset).

Mukaan otettiin laajasti STM:n hallituksen esityksiä. Arvioinnissa tarkasteltiin niin palveluita kuin toimeentuloturvan esityksiäkin. Mukaan otettiin budjettilait ja niistäkin sellaiset, joilla katsottiin olevan merkitystä ihmisten oikeuksien toteutumiseen.

Tuloksiin kirjattiin ihmisryhmäkohtaiset keskeiset havainnot. Palaute oli myönteistä ja kielteistä; arviointi nähtiin todella tärkeänä, mutta arviointi valmistui ajallisesti liian myöhään.

Tänä vuonna jatketaan yhteisvaikutusten arviointia ja tavoitteena on kirjoittaa vaikutuksia enemmän arjen tasolla. Haasteena on osallistaminen ja viestiminen arvioinnista.

Puheenjohtaja muistutti, että vaikka esillä on STM:n esimerkki, vaikutusten arviointi ja myös yhteisvaikutusten arviointi on kaikkien hallinnonalojen asia ja oikea-aikaisuus on arvioinnissa olennaista. Keskustelussa perään kuulutettiin myös konkretiaa, ja muistutettiin siitä, että vammaisten ihmisten kohdalla monet palvelut ja etuudet ovat elämän mittaisia. Vammaiset ihmiset ovat myös hyvin moninainen ryhmä ja vammaisuus määrittyy aina suhteessa ympäristöön. Osallistaminen on myös tästä syystä tärkeää.

Keskustelussa nousi esiin myös tietopohjan, kuten tilastojen, lisäämistarve vammaisista ihmisistä ja se, että osallistaminen mahdollistetaan kireästä työtahdista riippumatta. Arviointi mahdollistaa päätöksentekijöille tietoiset valinnat, oikea-aikaisuus ei ole mahdotonta, jos turvaavia rakenteita kehitetään.

Päätös: VANE kävi kuullun perusteella keskustelun vammaisiin henkilöihin kohdistuvien vaikutusten arvioinneista ja erityisesti jatkotarpeista yhteisvaikutusten arvioimisessa.

7. VANEn edustajat työryhmissä ja työryhmäkuulumiset (liite 5)

- Liikuntatieteellisen Seuran soveltavan liikunnan tutkimus- ja kehittämistyöryhmä/Sari Kokko: kokous pidetty 22.1.2025:
Soveltavan liikunnan päivät 2026; ajankohta elo-syyskuun vaihde 2026, tapahtumassa julkaistaan myös uusi soveltavan liikunnan oppikirja, tutkimus- ja kehittämistyöryhmästä perustetaan alatyöryhmä, joka toimii päivien ohjelmatyöryhmänä, ohjelmatyöryhmän puheenjohtajaksi valittiin Mikko Huhtaniemi Jyväskylän yliopistolta.
- VANE on saanut nimeämispyyntön Selkokielen neuvottelukuntaan. Nimeämiset pyydetty viimeistään 3.2.2025.

Päätös: VANE merkitsi tiedoksi työryhmäkuulumisen ja päätti kysyä jäseniltä halukkuutta osallistua VANEn edustajana Selkokielen neuvottelukuntaan.

8. Lausunnot

Vireillä olevat

- UM: Lausuntopyyntö Suomen raportista kaikkien henkilöiden suojelemiseksi tahdonvastaiselta katoamiselta tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen täytäntöönpanosta, VN/35814/2024, määräaika 7.2.2025
- OPH: Teams-kuuleminen TELMA-koulutuksen perusteiden uudistamisesta, määräaika alkuvuonna 2025
- UM: Lausuntopyyntö Suomen raportista kaikkien henkilöiden suojelemiseksi tahdonvastaiselta katoamiselta tehdyn kansainvälisen yleissopimuksen täytäntöönpanosta, VN/35814/2024, määräaika 7.2.2025

Lausumatta jätetyt:

- OKM: Hallituksen esitys jatkuvan oppimisen digitaalista palvelukokonaisuutta koskevaksi lainsäädännöksi, VN 1227/2024, määräaika 8.1.2025
- OM: Lausuntopyyntö uudistettavasta lainvalmistelun kuulemisoppaasta, VN/12575/2023, määräaika 15.1.2025
- STM: Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain rajat ylittävästä terveydenhuollosta annetun lain 20 §:n muuttamisesta, VN/34869/2024, määräaika 28.1.2025

Puheenjohtaja nosti esiin Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus STEA:n 3.12.2024 julkistetun avustusehdotuksen ja erityisesti Vammaisfoorumia koskevan ehdotuksen, jossa esitetään Vammaisfoorumin rahoituksen alasajoa. Parhaillaan on myös lausunnolla selvityshenkilö Mika Pyykön laatima luonnos selvitykseksi sosiaali- ja terveysalan järjestöjen avustustoiminnan edellytyksistä ja linjauksista. Puheenjohtaja ehdotti, että VANE laatii Vammaisfoorumia koskevan kannanoton ja lausuu myös selvityksestä YK:n vammaisyleissopimuksen näkökulmasta. Selvityksellä on merkitystä YK:n vammaisyleissopimuksen velvoitteiden noudattamiseen ja toteutumiseen.

Päätös: VANE merkitsi tiedoksi vireillä olevat ja lausumatta jätetyt lausunnot/kuulemispyynnön. Jäseniltä tiedustellaan halukkuutta osallistua OPH:n kuulemiseen. VANE laatii kannanoton Stea-rahoitusehdotukseen liittyen ja lausuu selvityshenkilön selvityksestä.

9. Muut mahdolliset asiat

Muita asioita ei ollut.

10. Seuraava kokous

Seuraava kokous pidetään 13.3.2025 klo 13-15, etäkokouksena.

11. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 11.

Puheenjohtaja

Jaska Siikavirta

Neuvotteleva virkamies

Merja Heikkonen